

Slavnostni govor predsednika Državnega sveta Republike Slovenije Mitje Bervarja, mag manag., na slovesnosti ob 70. obletnici vrnitve Primorske matični domovini

(Nova Gorica, 15. 9. 2017 ob 20. uri)

Spoštovani Primorke in Primorci, dragi borke in borci, spoštovani predsednik Republike Slovenije gospod Borut Pahor, spoštovani predsednik Državnega zbora dr. Milan Brglez, spoštovani predsednik Vlade dr. Miro Cerar, spoštovani nekdanji predsednik Republike g. Milan Kučan, s spoštovanjem pozdravljam tudi dr. Janeza Stanovnika, častnega predsednika Zveze združenj borcev za vrednote Narodno osvobodilne borbe Slovenije, spoštovani predsedniki vseh veteranskih organizacij, prav tako lep pozdrav zastavonošam in praporščakom, ekscelence, visoki gostje, gospe in gospodje, tovarišice in tovariši,

zelo sem počaščen, da lahko v tem pomembnem zgodovinskem trenutku in mestu Novi Gorici, spregovorim ob enem naših največjih nacionalnih praznikov - prazniku ob 70. obletnici vrnitve Primorske matični domovini.

15. septembra 1947 je v veljavo stopila Pariška mirovna pogodba in takratni Jugoslaviji prinesla velik del Primorske. Gledano z današnje perspektive je bila narodnoosvobodilna borba najbolj verodostojen referendum o tem, da so Primorci del slovenskega naroda. Svobodo so si Primorci z uporom izborili sami!

Primorska je že takoj po koncu I. svetovne vojne čutila gorje fašizma. Nasilje je le še utrdilo enotnost in pripadnost slovenskemu narodu ter slovenskemu jeziku. Slovenska zemlja, tudi trda in kamnita Primorska, je v zgodovini vzbujala veliko preveč pohlepni želja. Meja se je zato pogosto premikala, žal večinoma v našo škodo.

Bolečina ostaja, a zgodovina se ne sme ponoviti. Kot neodvisna država in suveren narod smo prvič sami odgovorni za svojo prihodnost. Tega se moramo zavedati ves čas, ko se srečujemo z vsakodnevnimi odločitvami doma in v odnosih do tujine.

Imamo svojo državo, ki jo moramo spoštovati, negovati in jo predvsem varno peljati skozi vse čeri.

Primorce je izučila bridka izkušnja 1. svetovne vojne, da so številčno majhni narodi le nepomemben drobiž v rokah velikih sil, ki zasledujejo le svoje interese. Pri tem jim ni mar za usodo ljudi.

Primorci so se 25 let upirali veliki zgodovinski krivičnosti Rapalske pogodbe. Zato Primorska ve, kaj pomeni strah, ko se je materinega jezika treba učiti na skrivaj. Ve, kaj pomeni skrivoma peti domače pesmi. Primorska se je proti okupaciji vedno borila tudi s kulturo. Zatrta melodija je blažila hrepenenje po svobodi, a kmalu postala udarna, borbena pesem. In vstala Primorska - *»v borbah, ponižanju, zmagah, trpljenju našla si končno svoj pravi obraz!«*

"Dolžan ni samo, kar veleva mu stan. Kar more, to mož storiti je dolžan!" je spodbujal rojake Simon Gregorčič, naš goriški slavček, ki je globoko doživljal vso tragičnost zgodovinskih okoliščin. Gregorčičevo sporočilo je padlo na plodna tla. Zavaljo klenih primorskih narodnjakov smo danes tu in zremo v prihodnost.

Primorci so se prvi v Evropi organizirali v ilegalne organizacije tigrovcev, komunistov, duhovnikov in liberalcev – ter neustrašno delovali v širokem narodnem gibanju, da bi zrušili fašizem in se priključili matični domovini. Temu so sledili sodni procesi, na katerih so številne domoljube obsodili na konfinacije, dolge zaporne kazni in usmrnitve.

Ni mogoče prezreti zgodovinskega dejstva, da je bila Osvobodilna fronta tista, ki je Slovence različnih političnih opredelitev in različnih svetovnih nazorov povezala v boj proti okupatorju. Iz posameznih čet je zrasel IX. korpus Narodno osvobodilne vojske, ki je opravil ključno vlogo pri osvoboditvi Primorske.

Ohranjanje vrednot odpora in žrtev civilnega prebivalstva simbolizira našo zgodovinsko moč. Iz nje so naši rojaki črpali voljo in pogum za vse potrebne spremembe. In iz nje moramo voljo in pogum črpati tudi danes, v prizadevanjih za oblikovanje bolj pravične družbe.

Zelo pomembno je tudi, da je Primorska ostala v trdnem stiku z našim narodnim telesom zunaj meje. Primorska je povezana v zavesti in kulturi ljudi v eno, na tej in drugi strani meje. Ljudi na obeh straneh bogatita skupna preteklost in upornost.

In ta enotna zavest se je ohranila ves čas, ko ste bili Primorci razdeljeni med dve državi, med dva geopolitična sistema. Črta razmejitve je grobo zarezala v življenje ljudi.

Vso norost in absurdnost tistih časov lahko mlajši rodovi tudi danes lahko vsaj simbolično vidijo. Na primer - na majhnem pokopališču v občini Miren-Kostanjevica, kjer je v okviru spominskega projekta možno videti črto, ki je prerezala ne le pokopališče, ampak tudi grobove. Del groba je bil v Italiji, drugi del pa v takratni Jugoslaviji.

Danes se od nekdanj enovit prostor Primorcev spet združuje v okviru skupnega evropskega prostora in dobiva svoj glas. Eden njegovih največjih ambasadorjev je veliki Primorec, veliki Slovenec in državljani Evrope, gospod Boris Pahor.

To lepo kažeta tudi dve evropski mesti, Gorica in Nova Gorica, ki prav letos praznuje 70 let od začetka graditve.

*Pesem graditeljev Nove Gorice, ki jo je napisal Ivan Minatti, med drugim pravi:
Mi gremo odločni, čvrsti, v prsih nam je silen žar,
Narodu Gorico novo bomo dali v dar.*

Če smo takrat lahko gradili cela mesta in pokazali vso klenost naroda, bi lahko tudi danes zmogli zgraditi tiste razvojne projekte, ki nam bodo zagotovili trdnejše temelje za prihodnost.

Spoštovani državljanke in državljani

Slovenci smo v zadnjih 70-ih letih veliko dosegli. Poznavajoč zgodovino in sedanost, se dobro zavedamo, da ni nič samoumevnega in da se je treba še naprej boriti za svoj obstoj, za pravičnejšo in bolj demokratično družbo ter za našo duhovno in materialno blaginjo.

V današnjem nepredvidljivem globalnem svetu smo res samostojna država, a zaradi geostrateške lege naša varna prihodnost nikakor ni samoumevna.

Samo enotni in združeni v ljubezni do svojih korenin in domovine bomo zmogli poiskati odgovore na vse izzive, ki nam jih prinaša čas.

Naše današnje odločitve bodo pomembno krojile našo prihodnost in prihodnost naših zanamcev, tako kot so jih odločitve naših očetov in mater v dolgem prizadevanju za samostojno državo.

Primorska z Luko Koper, tem našim oknom v svet ter stikom z mednarodnimi vodami, bo pri tem znova igrala pomembno vlogo. Še bolj bomo okrepili trgovske vezi in izrabili svojo pomembno strateško lego.

Zgraditev drugega tira bo to okno spremenila v vrata v svet, s katerimi bomo dobili povsem nove gospodarske priložnosti v prostoru med Alpami in Panonijo.

V Sloveniji smo vse prevečkrat priča, da se na poti do uresničitve dobrih razvojnih projektov pojavljajo ovire in različni interesi, ki pa ne smejo zamegliti glavnega cilja - narediti vse, kar je v prid slovenski državi, njenim interesom, razvoju in blaginji njenih državljanek in državljanov.

Primorci so, tako, kot številni Slovenci na obmejnih območjih skozi zgodovino grobo občutili uveljavljanje interesov drugih držav. Da prizadevanja za graditev dobrososedskih odnosov, vendar na temelju obojestranskega spoštovanja, razumevanja in priznavanja pravic suverena naroda, nikoli niso končana, nam nenehno dokazuje tudi današnji čas.

Tudi tu nam bo pomagala le notranja enotnost in odločnost, da bomo ob upoštevanju mednarodnega prava in v spoštljivem odnosu do vseh deležnikov in z dialogom zaščitili svoje jasne interese.

Spoštovani,

prepričan sem, da nam bo uspelo! In pri tem se zanašam na lastnost Slovenk in Slovencev, ki jo v vsakodnevem življenju morda malo pogrešam, pa vendarle se pokaže, ko je to najbolj potrebno. Takrat stopimo skupaj, pozabimo na razlike, najdemo notranjo moč, se odločno lotimo preprek in uspemo.

Vse to pa potrebujemo, če se kot narod želimo razvijati naprej in obstati na tem prostoru. Obramba vsega, kar je naš narod dosegel skozi svojo zgodovino;

spoštljiv spomin, duhovni in materialni napredek morajo zato biti naša trajna zaveza in odgovornost do vseh tistih deklet in fantov, mož in žena, ki so verjeli, trpeli in prelili svojo kri za našo domovino.

Primorska domovina!

Naj te vodi duh slovenski in njegova veličina!

Živela Primorska!

Živela Slovenija!